

Палітра Педагога

1
2022

Тема номера:
ПРИНАДИ ЗИМИ

Природа

Інтегрована освіта

Ранній вік

Світ гри

Фізичний
розвиток

Свята
і розваги

ЗИМИ ПРИНАДИ ❄️❄️❄️❄️❄️❄️❄️❄️

❄️❄️❄️❄️❄️❄️❄️ ПІЗНАЄМО РАДО

Формування в дітей природничо-екологічної компетентності

*Галина ТАРАСЕНКО, доктор пед. наук,
професорка кафедри екології, природничих
та математичних наук,
Вінницька академія безперервної освіти*

Зима — чи не найкраща пора для організації спостережень за красою довкілля, вивчення різних станів води, проведення заходів з допомоги птахам.

А скільки цікавих забав і розваг дарує малятам сніг! Різноманітні способи організації такої роботи з дітьми, що сприятиме формуванню в них емоційно-ціннісного ставлення до об'єктів природи, екологодоцільної поведінки, пропонує авторка.

НОВА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ПРИРОДОЮ

Сьогодні, як ніколи, освітянам потрібна модель організації взаємодії дітей з природою на засадах гуманістичного, ціннісного, не утилітарного ставлення до світу. Ціннісне ставлення до природи, як і моральні норми, не можна нав'язувати силоміць, на рівні тотальної регламентації поведінки. Набагато ефективніше такі норми закріплюються у свідомості дітей на рівні емоційного осмислення і творчо-естетичного привласнення, що відбувається завдяки поєднанню компетентнісного, діяльнісного і аксіологічного підходів до освітнього процесу.

Спираючись на таку модель, педагог може створювати *емоційно насичені виховні ситуації*, у ході яких діти добровільно розв'язуватимуть завдання на морально-естетичний вибір. Такі ситуації найкраще вводити в освітній простір як відповідь на недосконалість конкретних дій вихованців у природному довкіллі.

Таким чином освітня робота в природі спрямовується на комплексне формування в дітей *природничо-екологічної, мовленнєвої, мистецько-творчої та здоров'язбережувальної компетентностей*.

Розкриваючи дошкільнятам красу природи, важливо звертати увагу на такі естетичні ознаки, як

світло і колір, розмаїття форм, звуків і запахів, різність пропорцій, симетрії, ритму та ін. Ці ознаки не можна вважати формальними, адже вони інформують про зв'язки в природі, про характерні особливості існування та розвитку природних об'єктів і процесів. Розглянемо це на прикладі зими.

Зимовий пейзаж приваблює насамперед своєю суворою і водночас витонченою красою. Брак яскравих кольорів анітрохи не збіднює його. Узимку панують форма, симетрія, пропорційність, гранична виразність образів. Природа неначе навмисне демонструє естетичну довершеність своїх витворів. Чіткі контури дерев, замети та кучугури снігу перетворюються на чудернацькі скульптурні композиції. Візерунки на вікнах вражають своєю вигадливістю. Німота, сонна тиша влучно доповнюють цей казковий вернісаж. Природа завмерла і тихо спочиває до пори, мов зачарована красуня.

Але нерідко зима буває й дзвінкоголосою — з іграми, катанням на санчатах, новорічними хоровами, радісними колядками. Проте не слід забувати й про зворотний бік холодної краси — сувора, часто безжальна зима змушує тварин шукати в людей допомоги та порятунку від холоду і голоду.

Хвилинки милування зимовою природою, які варто організовувати під час прогулянок, не можна спрощувати до спостереження за її об'єктами

та явищами, до фіксації змін у навколишньому середовищі та пояснення їх із погляду причинно-наслідкових зв'язків.

Милування насамперед передбачає естетичне оцінювання дітьми побаченого, активізацію їхньої емоційно-чуттєвої сфери, підсилення сенсорного сприймання, введення в цей процес творчих завдань і динамічних ситуацій (ігор, конкурсів, змагань, трудової діяльності).

Треба вдумливо обирати локації для милування, звертаючи увагу дітей на своєрідність природи в зимовий час, добираючи яскраві й незвичні образи для опису: перший *несміливий* сніжок; рясний лапатий сніг, *мов пір'я з подушки Зими*; *танок хуртовини*; *пісня вітру*; ожеледиця — *підступна ковзанка*; *бурульки* — *крижана торочка на хустці Зими*; візерунки на вікнах — *картини художника Морозенка*; *книга слідів* на снігу; *іній на гіллі* — *мереживо*; сніг на деревах — *снігові кожухи та муфточки*; *відлига* — *плакса* тощо. Водночас не варто домагатися від дітей пишномовності, адже в результаті отримуємо лише фальш, нудьгу та байдужість.

Хвилинки милування не передбачають жодного примусу. Їх не можна перетворювати на систематичні вправлення. Тривалість такої діяльності має визначатися віковими можливостями дитячого сприймання — від 3 хвилин для вихованців молодшого дошкільного віку до 5–7 хвилин для середнього і старшого.

**Запам'ятають надовго дівчатка
Зимову екскурсію на санчатках.**

(Це та наступні фото надані авторкою.
ЗДО № 6 "Шоколадка", м. Вінниця)

Пропонуємо систему завдань емоційно-оцінково, динамічно-ігрового та практично-творчого характеру для використання під час прогулянок дітей молодшого, середнього та старшого дошкільного віку в зимовій природі. Зауважимо: подані завдання слід пропонувати дітям *диференційовано* — відповідно до вікових та індивідуальних можливостей розвитку мислення та формування досвіду практично-творчої діяльності.

ФОРМИ РОБОТИ НА ПРОГУЛЯНЦІ З ДІТЬМИ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП

❄️❄️❄️ ХВИЛИНКИ МИЛУВАННЯ ❄️❄️❄️

Кольори зими

Для дітей молодшої групи

- Уважно придивіться до снігу. Чи подобається він вам? Якого кольору сніг?
- Підійдімо до ялинки. Які ж гарні її пухнасті гілочки! Якого кольору ялинка?
- Підніміть голівки і подивіться на зимове небо. Воно сміється чи насупилось? Якого кольору небо взимку?

Для дітей середньої групи

- Роздивіться довкола. Якого ж кольору зима? Чи можна назвати її безбарвною?
- Чи справді зима лише білого кольору?

- Які кольори, крім білого, ми бачимо в зимовій природі?
- Покажіть навколо і назвіть якомога більше зимових кольорів.
- Яке дерево взимку має найяскравіше забарвлення?
- Складімо разом казочку про те, чому ялинка завжди залишається зеленою.
- Покажіть рукою яскраві ягоди, які прикрашають деякі дерева та кущі взимку.
- Подивіться на забарвлення пір'я птахів, які залишилися зимувати в наших краях. Якими кольорами прикрашають вони зимову природу?

Для дітей старшої групи

- Чи завжди сніг білий? Від чого це залежить?

- Як сонце змінює колір снігу?
- Знайдіть "срібний" сніг.
- Якого відтінку набуває сніг уранці, коли сходить сонце? Знайдіть "рожевий" сніг.
- Яким сніг стає ввечері, у світлі ліхтарів?
- Як змінився колір снігу під час відлиги? Знайдіть сірий сніг.
- Спробуйте визначити колір зимового неба. Яке воно у сонячний морозний день? А як змінюється його забарвлення за похмурої погоди?
- Що нагадують червоні ягоди калини на засніжених гілочках?
- Роздаavimo одну ягідку калини і подивимося на її червоний сік, а також розглянемо кісточку всередині ягідки, яка за формою нагадує сердечко.
- Складімо всі разом казочку "Як калина зиму намистом прикрасила".
- Придивіться до синички, яка вбралася в жовтосинє платтячко та чорну шапочку. А снігур надягнув малинову сорочечку.
- Яких іще птахів ви побачили сьогодні? Опишіть їхнє "вбрання".

Форми і візерунки в зимовій природі

Для дітей молодшої групи

- Привітаємося із зимовим кущиком. Як гадаєте, йому холодно чи тепло? Зима надягнула на нього снігову "шапочку". Покажіть її ручками.
- Знайдіть прозорі "морквинки", які висять на гілках дерев і кущів. Це бурульки. Вони виблискують на сонці, ніби кришталеві.

Для дітей середньої групи

- Погляньте, скільки снігу намела зима — кругом намети, кучугури... Що нагадують вам ці великі купи снігу?
- Придумаймо разом казочку "Як зима землю від холоду вкривала".
- Придивіться до бурульок на дахах, на гілках дерев і знайдіть серед них найтовщу (найтоншу, найдовшу, найпрозорішу). Що нагадують вам форми бурульок?
- Що нагадують вам морозяні візерунки на віконних шибках?
- Не струшуйте сніжинку, що впала на рукав. Розгляньте її. Що вам нагадує її форма? Продовжте речення: "Ця маленька сніжинка схожа на...".

Для дітей старшої групи

- Зима, наче скульптор, зілила снігові фігури.

Озирніться навкруг і знайдіть снігові ковдри і подушки, снігові перини, снігові шапки на деревах і кущах.

- Зауважте, зима — не тільки талановита скульпторка, а й чудова художниця. Де можна побачити її малюнки?
- Уважно подивіться на кригу, що вкрила річку, невеличкі озерця, калюжі. Чи є на ній якісь малюнки? На що вони схожі?
- Роздивімося морозяні візерунки на вікнах. Що ви бачите в цих обрисах?
- Придумаймо разом казочку "Хто малює на вікні диво-квіти крижані?".
- Погляньте на сніг. Він увесь розмальований якимись рисочками, цяточками. Це "пишуть" на снігу своїми лапками та хвостиками звірі й птахи.
- Влаштуймо конкурс на кращого читальника "Книги слідів". Завдання: якнайшвидше і найточніше визначити, кому належить слід — звіру чи пташці.

*Зима не шкодувала снігу
і нам подарувала вітху.*

(ЗДО № 74 "Сонечко", м. Вінниця)

Зима на дотик

Для дітей усіх вікових груп

- Запам'ятаймо зиму на дотик. Погладьте рукою сніг. Доторкніться до бурульки. Які вони?

**Помилуймося хвилинку
На чудову цю ялинку!**

(ЗДО №34 "Ромашка", м. Вінниця)

- Стисніть сніг у кулачку. Запам'ятайте відчуття в руці.
- Який цей сніг на дотик — м'який, колючий, мокрий, сухий, пухнастий, сипкий, липкий?
- Чи можемо ми зі снігу, який сьогодні беремо в долоньку, зліпити сніговика?
- Доторкніться до гілочки ялини. Як ви гадаєте, чому вона колеться? Складіть казочку "Чому ялинка колюча".

Рухи і звуки в зимовій природі

Для дітей молодшої групи

- Подивіться, як гарно падає сніг. Сніжинки ніби танцюють у повітрі. Покажімо рухами, як вони кружляють. Затанцюймо танок сніжинок.
- Послухаймо зиму. Вона зазвичай тиха, мовчазна. Але деякі звуки ми можемо почути. Які звуки ви чуєте зараз? Який із них найголосніший?
- Чи чуєте ви голоси пташок? Чи впізнали ви котрись із них за голосом? Пригостімо пташок крихтами хліба, які ми для цього зібрали.

Для дітей середньої групи

- Простежте за польотом сніжинок. Що вам нагадує снігопад?
- Як рухаються сніжинки в повітрі? Доберіть слова, які найкраще описують політ сніжинок сьогодні. (Летять, кружляють, в'ються, спускаються, танцюють.)

- Придумаймо всі разом казочку "Як сніжинки стали балеринками".
- Послухаймо пісню зими. Який "голос" у зими — тихий чи гучний?
- Хто з вас чув, як гуде за вікном хуртовина? Які почуття викликають ці звуки?

Для дітей старшої групи

- Чому сніжинки часто порівнюють із метеликами, пушинками, срібними бджілками або білими мухами?
- Прислухайтесь, як рипить сніг під ногами. Це рипіння веселе чи сумне?
- Спробуймо легенько вдарити паличкою по бурюльках. Уявіть, що ми граємо на льодяних цимбалах зими. Чи подобається вам музика бурюльок?
- А які звуки можна почути в лісі (парку) під час сильного морозу? Чому говорять, що мороз "тріщить"?
- Послухаймо пісеньку горобчика чи синички. Як ви думаєте, про що вони співають узимку?

❄️❄️❄️ ТРУДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ❄️❄️❄️

Пташина їдальня

Для дітей середньої/старшої групи

На початку бажано використати емоційно забарвлений літературний матеріал, наприклад, вірш Левона Міріджяняна в перекладі Степана Жупанина.

**Радо будем пташенят
Взимку ми допомагати.**

(ЗДО №6 "Шоколадка", м. Вінниця)

Що просив горобчик?

Скрізь мороз лютує,
Віхола танцює,
А горобчик між снігами
Мерзне, голодує.
— Залітай до хати.
Їжі в нас багато:
Ось халва і мандарини,
Ось горіхи й апельсини,
Можеш вибирати.
А горобчик мовив:
— Все у вас чудове,
Та мені лиш крихту хліба
Дайте в день зимовий!
Л. Міріджанян

Запитання до дітей

- Чому горобчик попросив у людей крихту хліба?
- Чи готові ви поділитися із пташечками чимось зі свого столу?
- Що ще, крім хліба, можна запропонувати горобчику?

Для систематизації знань дітей щодо правил підгодовування птахів узимку варто організувати **гру-вікторину "Хто що їсть?"** із застосуванням спеціально виготовлених карток із зображеннями осілих птахів (горобця, ворони, синиці, снігура, сойки тощо) та видів пташиного корму (насіння та плодів берези, вільхи, реп'яха, ясена; насіння соняшника, гарбуза, кавуна; ягід калини, горобини, шипшини; зерен пшениці; несоленого сала; крихт сухого білого хліба тощо).

Дії дітей

- Вибір місця розташування годівнички.
- Розвішування і встановлення годівнички (кормової полочки, столика/будиночка, пляшки-годівнички тощо).
- Наповнення годівничок.
- Закріплення за годівничкою дітей "шеф-кухарів" та затвердження графіка чергувань з метою регулярного підгодовування птахів.

...

Наприкінці хочемо висловити сподівання, що така багатовекторна освітня робота з дошкільниками наблизить їх до усвідомлення краси та величчя навколишнього світу. Воно прийде не відразу — потроху конкретизуючись, поступово поглиблюючись, краплина за краплиною наповнить дитячі душі безмежною радістю співіснування і співпереживання з усіма формами прояву прекрасного на нашій планеті. А найважливішим результатом утілення такої освітньої стратегії стане розуміння невідкладності мети — рятування природи від руйнівних кліматичних змін і збереження чудового розмаїття пір року в усій їх неповторній виразності та принадності. ●

- Фотографування для фотогалереї дошкільного закладу "Ми за них відповідаємо".

❄️❄️❄️ ІГРИ ЗІ СНІГОМ ❄️❄️❄️

Для дітей молодшої групи

"Куди сховався Петрик?": за слідами на снігу діти відшукують схованку когось із своїх товарищів.

Для дітей середньої групи

- "Хто далі кине сніжку?"
- "Хто закине сніжку в кошик?"
- "Хто поцілить сніжкою в мішень?"

Для дітей старшої групи

- "Сніговий лабіринт": діти по черзі обережно проходять попередньо розчищеними вузькими сніговими стежками, не порушуючи цілісності снігу за їх межами.
- "Кольоровий сніг": розфарбовують малюнки на снігу, використовуючи гуаш, акварель, харчові барвники.

❄️❄️❄️ ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ❄️❄️❄️

Для дітей молодшої групи

- "Снігові квіти": малювання паличками на снігу.

Для дітей середньої групи

- "Майстерня Зими": виготовлення снігових фігур за допомогою формочок.
- "Будівельний майданчик Зими": створення різноманітних споруд зі снігу (будиночка для ляльок, звірятка тощо).

Для дітей старшої групи

- "Снігові картини": створення малюнків на снігу, оздоблення їх зимовими ягодами (калини, горобини).
- "Музей зимово-казкових скульптур": Сніговик ("Від веселої сніжинки — до носика-морквинки"); Метелиця ("Від щедрої сніжинки — до білої хустинки"); Зайчик-вуханчик ("Від змерзлого носика — до куцого хвостика").